

Dzień Dziecka w dawnej Łodzi

01.06.2020 10:20 Katarzyna Zielińska / BKSIdŁ

kategoria: **ŁÓDŹ w historii**

Pierwszego czerwca w Łodzi, jak we wszystkich miastach, dzieci obchodziły swoje święto. W fabrycznym mieście wolny czas wypełniały przede wszystkim zabawy na podwórkach, ale już w 20-leciu międzywojennym oraz po wojnie powstało wiele ciekawych miejsc, gdzie można było zabrać najmłodszych. Przypominamy historie ulubionych miejsc, do których najmłodszy wybierali się wówczas ze swoimi rodzicami.

Zdjęcie Ignacego Płażewskiego z otwartej domeny Muzeum Miasta Łodzi. Fotografia przedstawia dzieci bawiące się na trzepaku przy blokach znajdujących się na osiedlu im. Władysława Bytomskiej. Osiedle to wybudowano na Bałutach w latach 50. XX wieku

Łódzkie ZOO

Ogród zoologiczny powstał w parku na Zdrowiu, po dość długich debatach o jego lokalizacji w

1938 r. Zaprojektował go Stefan Rogowicz, naczelnik Wydziału Plantacji łódzkiego magistratu w ramach szerszej koncepcji zagospodarowania wielkiego zielonego terenu Polesia Konstantynowskiego.

Pierwszymi zwierzętami były jelenie, sarny, owce i kaczki, a ponieważ ogród funkcjonował niezmiennie przez okres okupacji, do końca wojny wzbogacił się o 117 nowych gatunków, w tym o zwierzęta egzotyczne, takie jak słoń, tygrys, lwy, hieny, wilki, pawiany. Nieustająco rozbudowywano infrastrukturę, a w początkach lat 50. XX wieku ogród powiększono o 7 ha. Powstały: dział ptaków, zwierząt kopytnych, drapieżnych i małą, a w kolejnych latach jeszcze: dział małych ssaków (1954), akwarium (1956), wiwarium (1956), wybieg dla dzikich kotów (1968), niedźwiedziarnia i żyrafiarnia (lata 80.). W latach 90. i w ostatnich dekadach poczyniono szereg inwestycji, m.in. w akwarium, pomieszczeniach dla jeleni, zbudowano ptaszarnię, motylarnię i wiele innych udogodnień. Obecnie teren przebudowywany jest pod nowoczesne Orientarium, które pozwoli podziwiać egzotyczne zwierzęta i rośliny w nowych komfortowych warunkach, przy pomocy nowoczesnych rozwiązań.

Fotografia wykonana w łódzkim ZOO przedstawia białego niedźwiedzia w klatce. Zdjęcie Ignacego Płażewskiego z

domeny otwartej Muzeum Miasta Łodzi.

Kina

W Narodowym Archiwum Cyfrowym znaleźć można ciekawe zdjęcie – grupka dzieci przygląda się plakatowi filmowemu, zapowiadającemu western z popularnym aktorem Jackiem Hoxie, gwiazdą kina niemego. Trudno ocenić, jak wiele dzieci w dwudziestoleciu międzywojennym mogło pozwolić sobie na bilet do kina. Filmy wyświetlano jednak w Łodzi prawie od początku istnienia kinematografii. Do wybuchu I wojny światowej stałych, choć krótko działających kin było ich 17. W II RP funkcjonowało ich również 17, głównie przy ul. Piotrkowskiej (Arkadia), Tuwima (Odeon i Luna), Traugutta (Grand-Kino). Do 1939 roku było ich 30, a po wojnie kilkanaście. W latach 70. inwestowano w Łodzi w kina osiedlowe – nowe wielkie ekrany powstały na ul. Lumumby, Wileńskiej, na Teofilowie i Widzewie.

Obecnie obraz łódzkich kin ogromnie się zmienił – małe sale zastąpiły multipleksy z nowoczesnymi rozwiązaniami, chociaż funkcjonują jeszcze małe kina studyjne, m.in. w Muzeum Kinematografii w Łodzi czy Łódzkim Domu Kultury, popularne jest również, obecnie czteroekranowe kino „Charlie” nastawione na popularniejszy repertuar. Jak wykazały badania z 2008 r., dzisiejszy widz to człowiek, który swoją „karierę kinomana” rozpoczyna w dzieciństwie, chodząc z rodzicami na filmy. Modne były niedzielne poranki filmowe i duże premiery, które w Łodzi najczęściej miały miejsce w kinie „Bałtyk”. W Łodzi wspomnieniem po „seansach w małym kinie” była np. wystawa czasowa z 2011 r. o Kinie Nowej Przygody, gdzie pokazano dziesiątki ręcznie malowanych plakatów z zasobów Muzeum Kinematografii w Łodzi. Były to przeważnie afisze z popularnych w latach 80. filmów, takich jak „Gwiezdne Wojny”, „Indiana Jones”, „E.T”, „Obcy” czy „Critters”.

Narodowe Archiwum Cyfrowe

Łódzkie dzieci z lat 20. przed afiszem kinowym. Z Narodowego Archiwum Cyfrowego.

Z wystawy o Kinie Nowej Przygody w Muzeum Kinematografii, w Łodzi 2011 r.

Teatry lalkowe

Łódź poszczycić się może funkcjonowaniem aż dwóch teatrów lalek. Od ponad 70 lat zabierają one dzieci w krainę baśni. Teatralną magię na scenach „Arlekina” czy „Pinokia” kreują misternie zdobione lalki, ale również – w ostatnich latach – nowoczesne efekty

specjalne i teatr przedmiotu, który udowadnia, że niezwykle opowieści można budować przy pomocy najprostszych rzeczy. Historię łódzkich lalek można poznać także w Muzeum Archeologicznym i Etnograficznym w Łodzi, które posiada ogromny zbiór kukiełek z różnych okresów łódzkiego teatru.

Najstarszym w Łodzi teatrem jest „Pinokio”, który powstał w 1945 w Centralnym Robotniczym Domu Kultury przy ul. Piotrkowskiej 243 jako Teatr Kukiełek. Twórczynią była Maria Janic, która 24 lata pełniła funkcję dyrektora teatru. Pierwsza premiera „Bajowe bajeczki i świerszczowe skrzypeczki” odbyła się już 1 maja 1945 r.

Po 5 latach teatr przeniósł się do siedziby przy ul. Kopernika 16 i rozpoczął działalność pod nazwą Państwowy Teatr Lalek „Pinokio”. Od początku istnienia teatr zrealizował ponad 200 premier, w tym przedstawienia dla dorosłych i (w latach 50.) objazdowe. Słynął z niezwykle starannie wykonanych lalek, które przez wiele lat pokazywano jeszcze w Łodzi w ramach corocznej, stale wzbogacanej o nowości wystawy lalek i fragmentów scenografii.

Druga scena lalkowa powstała w 1948 roku w budynku przy ul. Piotrkowskiej 150. Chodzi oczywiście o Teatr Lalek „Arlekin”, który został założony przez Henryka Ryla – reżysera, lalkarza, społecznika i pedagoga. 10 lat po założeniu sceny przeniosła się ona do secesyjnej kamienicy u zbiegu ul. Wólczańskiej i al. 1-go Maja. Dziś, po gruntownym remoncie, to wielka nowoczesna scena wraz z galerią sztuki oraz miejscami do animacji i warsztatów.

„Arlekin” słynął z przedstawień mieszanych, w których marionetkom i kukiełkom towarzyszyli na scenie „żywi” aktorzy. To jeden z nielicznych teatrów na świecie, wciąż kontynuujących technikę marionetek długoniciowych, animowanych z 5-metrowych podestów. Teatr organizował też wiele festiwali, m.in. popularny Festiwal Solistów Lalkarzy, na który przyjeżdżały teatry jednego aktora z całego świata oraz Festiwal Sztuki Ulicznej TrotuArt. To za sprawą „Arlekina” przez wiele lat na łódzkich ulicach dzieci mogły oklaskiwać „Niunię” i „Niuńka”, wielkie smoki animowane przez wielu aktorów. Od 2015 łódzki „Arlekin” jest organizatorem Międzynarodowego Festiwalu Sztuki Animacji „AnimArt”. Teatr wystawił łącznie ok. 300 premier, w tym przedstawienia dla dorosłych, kabarety i szopki z udziałem lalek.

Zdjęcia lalek z popularnych spektakli "Pinokia" z lat 1946 - 1973. Już w latach 40. teatr zachwycał dzieci przedstawieniami opartymi na tradycyjnych kukiełkach. Zdjęcia z Działu Widowisk Lalkowych Muzeum Archeologicznego i Etnograficznego w Łodzi.

Lunapark, „Fala” i inne atrakcje

W przemysłowej Łodzi niezwykle ważne były miejsca zielone – parki i otwarte miejsca rozrywki, gdzie można było spędzać wolny czas. W 1974 otwarto, zlikwidowany już obecnie, lunapark w parku na Zdrowiu. Przyciągał on atrakcjami takimi jak 8-metrowy diabelski młyn, tunel strachu, kolejka wysokogórska czy strzelnica. Obecnie w miejscu dawnych karuzel jest nowoczesna strefa sportu i rekreacji, czyli połączenie nowoczesnego placu zabaw i siłowni na wolnym powietrzu.

Amatorzy kąpiele na wolnym powietrzu od 1976 korzystać mogli m.in. w wielkiego kąpieliska „Fala”, bardzo nowoczesnego jak na ówczesne standardy. Kompleks w parku na Zdrowiu liczył 4 baseny, w tym jeden ze sztuczną falą. Były tu wodne place zabaw ze zjeżdżalnią i fontanną, basen olimpijski i karuzela wodna. Obiekt, chociaż bardzo nowoczesny na tamte czasy, nie spełniał norm technicznych i w latach 90. XX w. został zamknięty. Obecnie w tym miejscu stoi nowoczesny Aquapark „Fala” z basenami otwartymi i krytymi, zjeżdżalniami oraz kompleksem spa.

Ponadto dzieci łódzkie zawsze miały do dyspozycji dziesiątki mniejszych parków, Las Łągowicki oraz kąpielisko Arturówek. W dawnej Łodzi bardzo popularny był park Helenów, który jeszcze w XIX wieku oferował wiele atrakcji: tor kolarski i korty tenisowe, zwierzyniec (z niedźwiedziami). W archiwach można znaleźć jeszcze inne „perełki” z rozrywek dawnej Łodzi, np. plakat o występie cyrku Sobotta z 1870 r., który miał występować obok pałacu Ginsberga przy ul. Średniej. Zapowiadano: skoki koni, żonglerkę, występy clownów.

Najserdeczniejsze życzenia składamy wszystkim łódzkim dzieciom i tym, którzy wciąż nie czują się „zbyt dorośli” na zabawę w łódzkim teatrze lalek lub wizytę w zoo.

CIRCUS SOBOTTA.

W niedzielę, dnia 29 Lis. (11 Grudnia) 1870 r.
w zimowo urządzonym Cyrku
przy ulicy Średniej obok pałacu Ginsberga.
danem będą
DWA WIELKIE

PRZEDSTAWIENIA.

Wyższej konnej jazdy, tresowania koni,
gimnastyki, baletu i pantomin.

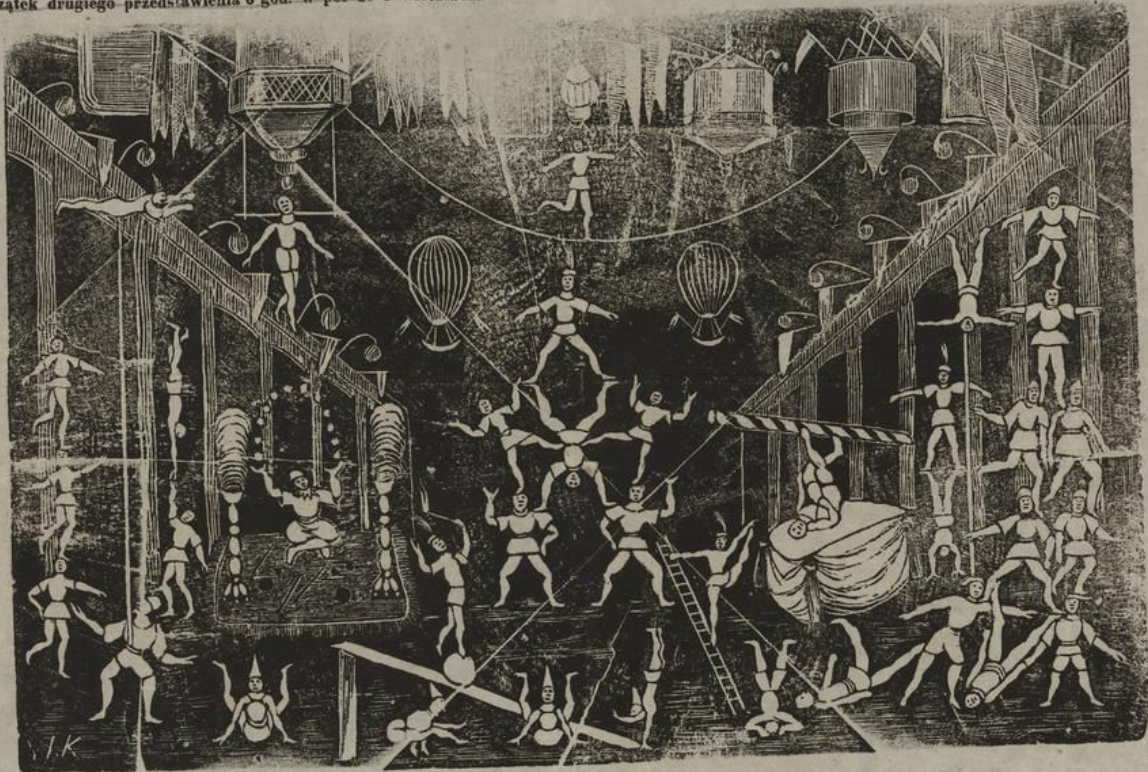
Początek pierwszego przedstawienia o godzinie w pół do 4 po południu.
Początek drugiego przedstawienia o god. w pół do 8 wieczorem.

Sonntag, den 29. Nov. (11. Dezember) 1870.
Im wintermäßig eingerichteten Circus
Srednia-Strasse neben dem Ginsberg'schen Pala
Zwei große

VORSTELLUNGEN

der höheren Reitkunst, Pferdedressur,
Gymnastik und Ballet.

Anfang der 1te Vorstell. 3 1/2 Uhr—Casseneröffnung 2 Uhr Nachmitt.
Anfang der 2te Vorstellung 7 1/2 Uhr.—Casseneröffnung 6 Uhr Aben

ODDZIAŁ I.

- 1) Wesołe w mlynie, czyli komiczny galopowy waltz na koniu wykonają niektórzy członkowie towarzystwa.
- 2) Pa de Chawi, gracyjne tańce i sztuczkowiska na koniu przedstawi pani Elmasfudi.
- 3) Janparek, czyli deki Judjanin, wielka paraforna scena na nieosiadłym koniu, wykonana pan Jan Lissel.
- 4) Scena komiczna dwóch sławów.
- 5) Groteskowa jazdźmi na koniu panna Emma.
- 6) Koń arabski Meszior, tresowany na wolności przez dyrektora Sobotta.
- 7) Człowiek na pustyni, na nieosiadłym koniu przedstawi K. Strakaj.

ODDZIAŁ II.

- 8) Pierwszy Paryżki woloyped, komiczno-dialogiczna scena, wykona kilku członków.
- 9) Panna Gisella w swych skokach na koniu przez obręcz i ba'ony.
- 10) Entrée comique par Clown Pike.
- 11) Wyższa szkoła konnej jazdy w każdym rodzaju biegu, jeżdżona przez dyrektora Sobotta.
- 12) Słynny paraforny jeździec pan Lissel, w swych nadzwyczajnych ćwiczeniach i skokach na koniu, przez płotki, obręcz i balony 2 stopy w zręczności.
- 13) Kaczuszka taniec hiszpański, odtaczony przez pannę Anusę.

Zakończy:

Kling, klang, fucz,

czyli: Sen w Pekinie.

Widowisko to przyjmowane było wszędzie z wielkim powodzeniem, składa się z tanców i gimnastyki tak na ziemi jak w powietrzu, na stołach, krzesłach, na rękach, nogach, głowie. Zakonczy świetny obraz oświetlony ogniem bengalskim cała scena jest oświetlona lampami Chińskimi, przedstawi całe towarzystwo.

W niedzielę wielkie przedstawienie.

Erste Abtheilung:

- 1) Eine Hochzeit in der Wildnis, oder das komische Gestopp Volige zu Pferd, ausgeführt von mehreren Herren der Gesellschaft.
- 2) Pa de Chawi, gracyöse Tänze und Stuczkowen zu Pferd, ausgeführt v. Mad. Elmasfudi.
- 3) Dampfer, oder der Arab. Dubaner, große Parfor-Cerise auf un gesicherten Pferd, ausgeführt von Herrn J. Wefel.
- 4) Entrée comique de Clown.
- 5) Grotesque Erläuter zu Pferd über verschiedene Berge-Hände von Hrn. Emma.
- 6) Das arabische Pferd Meszior in Freiheit vorgeführt von Director Sobotta.
- 7) Der Lichter auf der Pucke auf ungesicherten Pferd von Karl Strakaj.

Zweite Abtheilung:

- 8) Das erste Pariser Velociped, große komisch dialogische Scene, ausgeführt von mehreren Herren der Gesellschaft.
- 9) Panna Gisella, Reiten und Wallend Sprünge zu Pferd von Hrn. Pike.
- 10) Entrée comique par Clown Pike.
- 11) Die hohe Schule in allen Gattungen geiten von Director Sobotta.
- 12) Der berühmte Gletscher und Parfor-Reiter zu Pferd, Herr J. Wefel in seinen Sprüngen über Hindernis, Wägen und Schären 2 Fuß in der Hand.
- 13) Das erste Wägen-Tanzgezeug ausgeführt von Hrn. Anus.

Zum Schluss.

Kling-Klang-Futsch,

oder:

Ein Traum in Pekina.

Dieses großartige Schauspiel ist im mit den größten Wohlwollen, überall aufgeführt besteht aus allen möglichen Tänzen, gymnastischen Productionen auf der Erde, und in auf Tischen und Stühlen auf Händen, Füßen, Köpfen, endigt sich mit großen theatralischen Feuer und bei chinesischer Lampen beleuchtung, ausgeführt von 40 Personen.

Montag Vorstellung mit neuen Programmen

Plakat zapowiadający występ cyrku w Łodzi - rok 1870. Z Narodowego Archiwum Cyfrowego.

Źródła:

Mordwa S., Litaszewska A., 2008, Rozwój i funkcjonowanie kin w Łodzi, [w:] A. Rochmińska (red.), Theoretical and Empirical Researches on Services during Socio-Economic Changes, Space-Society-Economy no 8, Wyd. Department of Spatial Economy and Spatial Planning, Łódź, s. 165-174

<http://teatrarlekin.pl/pl/teatr>

http://archiwum.uml.lodz.pl/miasto/o_miescie/skarby_lodzi/zielony_helenow

Zdjęcia lalek z Muzeum Archeologicznego i Etnograficznego w Łodzi.

